III FORUM GEOPOLITYCZNE NT. „SPOŁECZNO-GOSPODARCZE I KULTURALNE RELACJE POLSKI W REGIONIE MORZA ŚRÓDZIEMNEGO" – KRAKÓW, 18 MAJA 2026 R.

18 maja 2026 r. w Audytorium im. prof. W. Danka Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie odbyło się III Forum Geopolityczne pt. „Społeczno-gospodarcze i kulturowe relacje Polski w regionie Morza Śródziemnego", zorganizowane przez Instytut Dziennikarstwa i Stosunków Międzynarodowych UKEN we współpracy z Polskim Towarzystwem Geopolitycznym. Obradom przewodniczyła dr Monika Noviello. Wydarzenie zgromadziło przedstawicieli krajowych i zagranicznych ośrodków naukowych, instytucji odpowiedzialnych za wspieranie współpracy gospodarczej oraz ekspertów zajmujących się geopolityką, bezpieczeństwem i stosunkami międzynarodowymi.

Tegoroczna edycja Forum została poświęcona analizie relacji Polski z regionem Morza Śródziemnego w wymiarze gospodarczym, społecznym i kulturowym. Program wydarzenia odzwierciedlał interdyscyplinarny charakter współczesnych badań geopolitycznych, łącząc zagadnienia bezpieczeństwa, ekonomii, geostrategii, komunikacji międzykulturowej oraz współpracy międzynarodowej. Poszczególne wystąpienia ukazywały Morze Śródziemne nie tylko jako historyczną przestrzeń wymiany cywilizacyjnej, lecz przede wszystkim jako jeden z kluczowych obszarów współczesnej rywalizacji geopolitycznej i gospodarczej.

Pierwszy panel koncentrował się na potencjale współpracy gospodarczej Polski z państwami regionu Morza Śródziemnego w układzie Północ–Południe. Punktem wyjścia do dyskusji było wskazanie rosnącego znaczenia powiązań gospodarczych pomiędzy Europą Wschodnią a państwami południowej Europy i Afryki Północnej. Dr Wioletta Kilar przedstawiła rolę korporacji międzynarodowych jako jednego z najważniejszych czynników kształtujących współczesną gospodarkę światową. W wystąpieniu zwróciła uwagę na wpływ przedsiębiorstw transnarodowych na przepływy kapitałowe, rozwój globalnych łańcuchów dostaw, transfer technologii oraz proces umiędzynarodowienia gospodarek narodowych. Podkreśliła, że

konkurencyjność państw coraz częściej uzależniona jest od zdolności do przyciągania inwestycji zagranicznych oraz efektywnego włączania się w światowe sieci produkcji i dystrybucji. W tym kontekście wskazała na potencjał Polski wynikający z jej położenia geograficznego, rozwoju infrastruktury transportowej oraz wzrastającego znaczenia korytarzy komunikacyjnych łączących Europę Północną z regionem Morza Śródziemnego.

Perspektywę instytucjonalną uzupełnił Sławomir Przygoda z Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu, prezentując doświadczenia związane z umiędzynarodowieniem polskich przedsiębiorstw oraz rozwojem współpracy gospodarczej z partnerami z regionu śródziemnomorskiego. Szczególną uwagę zwrócił na potrzebę dywersyfikacji kierunków współpracy gospodarczej oraz wzmacniania obecności polskich przedsiębiorców na rynkach Afryki Północnej.

Istotnym głosem w dyskusji było wystąpienie Papy M. Ndiaye, prezesa AFIG Funds, który przedstawił potencjał gospodarczy państw Maghrebu z perspektywy afrykańskiego inwestora działającego na rynku polskim. Wskazał na znaczenie dynamicznie rozwijających się sektorów infrastruktury, energetyki, rolnictwa i nowych technologii, podkreślając jednocześnie, że przyszłość współpracy europejsko-afrykańskiej powinna opierać się na partnerskich relacjach oraz długoterminowych projektach inwestycyjnych. Zwrócił uwagę, iż państwa Afryki Północnej nie powinny być postrzegane wyłącznie jako źródło wyzwań migracyjnych czy bezpieczeństwa, lecz przede wszystkim jako perspektywiczni partnerzy gospodarczy.

Kolejny panel poświęcony został geopolitycznej roli Włoch jako centralnego państwa regionu Morza Śródziemnego. Wystąpienia prof. Francesco Zampieriego, prof. Larisa Gaisera oraz dr. Alessandro Trabucco ukazywały współczesne znaczenie włoskiej polityki morskiej w szerokim kontekście bezpieczeństwa europejskiego. Prof. Francesco Zampieri skoncentrował się na strategicznym znaczeniu Morza Śródziemnego jako przestrzeni rywalizacji mocarstw oraz na wyzwaniach stojących przed włoską polityką bezpieczeństwa. Odpowiadając na pytania dotyczące autonomii włoskiej strategii morskiej, podkreślił, że członkostwo Włoch w NATO i Unii Europejskiej nie wyklucza prowadzenia aktywnej polityki narodowej, wymaga jednak umiejętnego równoważenia zobowiązań sojuszniczych z własnymi interesami geopolitycznymi. Istotną część wystąpienia poświęcił zagrożeniom wynikającym z wojny hybrydowej, wskazując na znaczenie cyberataków, dezinformacji, instrumentalizacji migracji oraz zagrożeń

dla infrastruktury krytycznej i szlaków komunikacyjnych. Szczególnie interesującym elementem wystąpienia była analiza koncepcji tzw. „rozszerzonego Morza Śródziemnego" (wł. *Mediterraneo allargato*). Profesor argumentował, że współczesna geopolityka wymaga odejścia od klasycznego postrzegania Morza Śródziemnego jako zamkniętego akwenu na rzecz ujęcia obejmującego również Morze Czerwone, Zatokę Perską, Sahel oraz część Oceanu Indyjskiego. W jego ocenie to właśnie w tej rozszerzonej przestrzeni koncentrują się obecnie najważniejsze procesy wpływające na bezpieczeństwo Europy, a Włochy – dzięki swojemu położeniu i potencjałowi morskiemu – posiadają możliwość odgrywania roli jednego z głównych europejskich aktorów, w tym z możliwościami militarnymi.

Historyczny wymiar włoskiej obecności w regionie przedstawił Alessandro Trabucco. Wskazał, że znaczenie Półwyspu Apenińskiego w basenie Morza Śródziemnego wynika z wielowiekowego doświadczenia budowania sieci handlowych, politycznych i kulturowych – od czasów Imperium Rzymskiego po działalność republik morskich. Zdaniem prelegenta współczesna polityka zagraniczna Włoch pozostaje w znacznej mierze kontynuacją tego historycznego dziedzictwa. Omawiając najważniejsze zagrożenia strategiczne dla państwa włoskiego, wskazał przede wszystkim niestabilność Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu, nasilającą się presję migracyjną, terroryzm oraz rywalizację o kontrolę nad morskimi szlakami handlowymi. W jego ocenie przyszłość bezpieczeństwa Włoch pozostaje bezpośrednio związana ze stabilnością całego regionu śródziemnomorskiego.

Z kolei prof. Laris Gaiser skoncentrował się na znaczeniu Bałkanów dla bezpieczeństwa Europy Południowej i Morza Śródziemnego. Wskazał, że utrzymująca się niestabilność polityczna części państw postjugosłowiańskich nadal wpływa na bezpieczeństwo Adriatyku oraz możliwości geopolitycznej projekcji Włoch. Zwrócił uwagę na konieczność aktywnego wspierania procesów stabilizacyjnych poprzez rozwój współpracy gospodarczej, inwestycje infrastrukturalne oraz wzmacnianie integracji europejskiej regionu. Interesującym elementem wystąpienia była również analiza rosnącej pozycji Polski w Europie Środkowej. Profesor wskazał, że rozwój Inicjatywy Trójmorza oraz wzrost znaczenia Warszawy w polityce bezpieczeństwa mogą sprzyjać stabilizacji Bałkanów, a pogłębianie współpracy polsko-włoskiej może stać się jednym z istotnych elementów kształtowania nowej architektury bezpieczeństwa w Europie.

Ostatni panel poświęcono znaczeniu Afryki dla przyszłości Europy. Dyskusję połączono z prezentacją książki Macieja Pawłowskiego „Brama do Europy. Czy Afryka Północna zdecyduje o przyszłości Starego Kontynentu", która stała się punktem wyjścia do szerszej refleksji nad przemianami zachodzącymi w Afryce oraz ich konsekwencjami dla Europy. W trakcie tej dyskusji dr Karolina Wanda Olszowska (UJ) przedstawiła również analizę rosnącej aktywności Turcji na kontynencie afrykańskim. Wskazała, że Ankara buduje swoje wpływy w sposób kompleksowy – od pomocy humanitarnej i rozwojowej, poprzez inwestycje infrastrukturalne, działalność edukacyjną i kulturalną, aż po współpracę wojskową oraz rozwój kontaktów gospodarczych. Jej zdaniem skuteczność tureckiej polityki wynika z konsekwentnego łączenia instrumentów miękkiej i twardej siły oraz prowadzenia długofalowej strategii obecności na kontynencie. Odnosząc się do możliwości wykorzystania tureckich doświadczeń przez Polskę, podkreśliła, że brak kolonialnej przeszłości oraz pozytywne doświadczenia współpracy z państwami afrykańskimi mogą stanowić istotny atut polskiej polityki zagranicznej. Jednocześnie zaznaczyła, iż warunkiem skuteczności jest budowa spójnej strategii państwa, większa koordynacja działań instytucjonalnych oraz powiązanie polityki rozwojowej z ekspansją gospodarczą. Natomiast dr Kinga Smoleń z UMCS podkreśliła rosnącą w regionie *Mediterraneo allagrato* rolę podmiotów zastępczych (*proxies*) we współczesnym systemie międzynarodowym. Omówiła przy tym działania jemeńskiego ruchu Huti, wspieranego przez Iran wskazując ruch jako źródło zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego, wynikające przede wszystkim z ich zdolności do oddziaływania na żeglugę na Morzu Czerwonym. Analizie poddała potencjalne zaangażowanie Huti w konflikt Iranu z Izraelem i Stanami Zjednoczonymi oraz możliwe konsekwencje takich działań dla globalnych szlaków handlowych, w tym dla Afryki Wschodniej i bezpieczeństwa Europy.

W dyskusji uzupełniającej Papa M. Ndiaye ponownie zaakcentował znaczenie potencjału rozwojowego państw Afryki Północnej oraz konieczność budowania trwałych partnerstw gospodarczych z Unią Europejską. Natomiast dr Piotr Wilczyński przedstawił problematykę neokolonializmu, wskazując, że współczesna rywalizacja o wpływy w Afryce coraz częściej przybiera formę zależności gospodarczych, technologicznych i infrastrukturalnych. Zwrócił uwagę, iż trwała współpraca z państwami afrykańskimi powinna opierać się na

zasadach podmiotowości i wzajemnych korzyści, odchodząc od modeli relacji charakterystycznych dla epoki kolonialnej.

Ważnym elementem wydarzenia było rozstrzygnięcie Konkursu na esej geopolityczny, organizowanego przez Bibliotekę Nauk Społecznych UKEN przy współpracy z Polskim Towarzystwem Geopolitycznym oraz Wydawnictwem Prześwity, które ufundowało nagrody książkowe dla laureatów konkursu. Inicjatywa była skierowana do studentów, doktorantów, młodych naukowców oraz uczniów szkół średnich, a jej celem było rozwijanie zainteresowań badawczych w zakresie geopolityki oraz popularyzacja refleksji nad rolą Polski w regionie Morza Śródziemnego. Komisja konkursowa oceniała prace pod względem wartości merytorycznej, poprawności analiz geopolitycznych, wykorzystania literatury naukowej oraz oryginalności ujęcia problemu. Pierwsze miejsce zdobył Piotr Syta z VII Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Konopnickiej w Lublinie za esej „Potencjał współpracy regionu Afryki Północnej z Europą". Zgodnie z regulaminem zwycięska praca została zakwalifikowana do publikacji w czasopiśmie Przegląd Geopolityczny. Drugie i trzecie miejsce przyznano odpowiednio studentom UKEN na kierunku geopolityka: Kamilowi Pyle za pracę poświęconą partnerstwu strategicznemu Królestwa Maroka z państwami europejskimi i Pawłowi Robakowi za analizę geopolitycznego dziedzictwa Arabskiej Wiosny w państwach Maghrebu.

III Forum Geopolityczne potwierdziło rosnące znaczenie badań nad regionem Morza Śródziemnego jako obszarem, w którym krzyżują się procesy polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe o fundamentalnym znaczeniu dla przyszłości Europy. Poszczególne wystąpienia ukazały, że współczesna geopolityka wymaga całościowego spojrzenia na relacje pomiędzy bezpieczeństwem, gospodarką, komunikacją, migracjami i rozwojem infrastruktury. Debata wyraźnie wskazała również na potrzebę aktywniejszego zaangażowania Polski w rozwój współpracy z państwami regionu Morza Śródziemnego oraz Afryki Północnej. Wysoki poziom merytoryczny referatów, obecność ekspertów reprezentujących różne środowiska naukowe i instytucjonalne oraz interdyscyplinarny charakter dyskusji potwierdziły, że Forum stało się istotnym miejscem wymiany poglądów nad współczesnymi wyzwaniami geopolitycznymi oraz kierunkami rozwoju współpracy Polski z regionem śródziemnomorskim.

Kolejna edycja Forum planowana jest na 17. maja 2027 roku w Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie i zostanie poświęcona szczegółowej analizie znaczenia Afryki dla kształtowania porządku w układzie globalnym.

Monika Noviello